

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ

(1936-2009)

Μακάριοι οι νεκροί, οι εν Κορίω αποθνήσκοντες...

● Της Βούλας Παπανδρέου

Απεβίωσε στις 24 Αυγούστου 2009 ο διευθύνων τον αριστερό χορό ιεροψαλτών της Ιεράς Μονής Κύκκου, αείμνηστος Γεώργιος Παπανδρέου, ο οποίος επί σειράν ετών διετέλεσε και Καθηγητής της Βυζαντινής Μουσικής στην Ιερατική Σχολή «Απόστολος Βαρνάβας». Της νεκρωσίμου ακολουθίας, η οποία τελέσθηκε στις 25 Αυγούστου 2009 στον ιερό ναό Αγίων Αναργύρων της γενέτειράς του Άγιοι Τριμιθιάς, πρόσπη ο Πανιερώτατος Μητροπολίτης Κύκκου και Τηλλυρί-

ας κ.κ. Νικηφόρος.

Ο Γεώργιος Παπανδρέου γεννήθηκε στις 2 Δεκεμβρίου 1936 στο χωριό Παλαιομέτοχο. Παιδί πολύτεκνης ιερατικής οικογένειας, γονείς του ο Ιερέας πατήρ Ανδρέας Νικολάου και μητέρα του η πρεσβυτέρα Χριστίνα Τήλλυρου, γαλουχημένος με τα χριστιανικά ιδεώδη, αγάπησε την Εκκλησία και την εκκλησιαστική μουσική, την οποία προσέγγισε «εξ απαλών ονύχων», σε ηλικία 3 χρονών, με πρώτο δάσκαλό του τον ίδιο του τον πατέρα.

Ο αείμνηστος Γεώργιος Παπανδρέου μαζί με τον Πανιερώτατο Μητροπολίτη Κύκκου και Τηλλυρίας κ.κ. Νικηφόρο κατά τη διάρκεια θείας Λειτουργίας

Ψάλλοντας μαζί με μέλη της Χορωδίας Βυζαντινής Μουσικής της Ιεράς Μονής Κύκκου

Ο αείμνηστος Γεώργιος Παπανδρέου σε στιγμιότυπο από τον Εσπερινό στον ιερό ναό Αγίου Νικολάου Τσακκίστρας

Διευθύνοντας τον αριστερό χορό ιεροψαλτών Βυζαντινής Μουσικής της Ιεράς Μονής Κύκκου

Φοίτησε στο Δημοτικό Σχολείο Παλαιομετόχου και μετά στο Λύκειο Νεοκλέους. Αμέσως μετά εργάστηκε στη RAF (Royal Air Force, Βασιλική Πολεμική Αεροπορία), ως Λειτουργός Αεροπορικών Κινήσεων.

Με την έναρξη του Απελευθερωτικού Αγώνα εντάσσεται στις τάξεις της ΕΟΚΑ, ως ενεργό και δραστήριο μέλος και ως ομαδάρχης της τοπικής ομάδας.

Μετά το τέλος του Αγώνα της ΕΟΚΑ εργάστηκε στο Κέντρο Ελέγχου Εναέριας Κυκλοφορίας της Κυπριακής Δημοκρατίας.

Στον χώρο της βυζαντινής μουσικής ο αείμνηστος Γεώργιος Παπανδρέου χαρακτηρίζεται ως ένας από τους πλέον εκλεκτούς εκφραστές της, προικισμένος με καλλικέλαδη φωνή, άριστη μουσική κατάρτιση και εξαιρετική συνθετική γραφίδα.

Άριστος μελοποιός, με αρκετά πλούσια συνθετική δράση, όχι όμως και εκδοτική. Το μοναδικό εκδοθέν σύγγραμμά του είναι η «Μελοποιήσις του Παρακλητικού Κανόνος εις την Παναγίαν Τριάδα, την Ομοούσιον και αδιαίρετον θεότητα». Όσο για τη συνθετική του δράση, έχει μελοποιήσει πλήθος Χερουβικών και Κοινωνικών σε όλους τους ήχους, Λειτουργικά, Πολυχρονισμούς, Απολυτίκια και πολλά άλλα. Όλα αυτά φέρουν τη σφραγίδα ενδεδειγμένης εργασίας, εκλεκτικότητας και εμπνεύσεως.

Οι μουσικές του ανησυχίες τον φέρνουν στο

«κλεινόν άστυ», όπου γνωρίζεται με τον Αρχοντα Πρωτοψάλτη του Οικουμενικού Πατριαρχείου Θεσσαλονίκης Στανίτσα. Μαθήτευσε κοντά του περιστασιακά από τον Φεβρουάριο του 1977 μέχρι και το τέλος της ζωής του Στανίτσα το 1987. Τόσο πολύ είχε αγαπηθεί από τον δάσκαλό του, ώστε σε ένδειξη εκτίμησης του χάρισε όλα τα προσωπικά μουσικά χειρόγραφα του, τα οποία μέχρι σήμερα χρησιμοποιεί ο βυζαντινός χορός της Ιεράς Μονής Κύκκου.

Η αγάπη του για τη βυζαντινή μουσική δεν μένει ως εδώ. Γνωρίζεται με τον Χαρίλαο Ταλιαδώρο, Αρχοντα Πρωτοψάλτη του Ιερού Ναού Αγίας Σοφίας Θεσσαλονίκης, μαθητεύει κοντά του την περίοδο 1997- 2000 και παίρνει το Πτυχίο και το Δίπλωμα Βυζαντινής Μουσικής της Ιεράς Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης με γενικό βαθμό Άριστα σ' όλα τα μαθήματα.

Διετέλεσε για πολλά χρόνια δεξιός ψάλτης στην Εκκλησία των Αγίων Αναργύρων της κοινότητας Αγίων Τριμιθιάς και το 1986 προσλαμβάνεται στη βυζαντινή χορωδία της Ιεράς Μονής Κύκκου, όπου συνεργάζεται με τον τότε χοράρχη Ιεροδιάκονο Νεκτάριο Πάρη και αργότερα με τον μετέπειτα χοράρχη Αρχιμανδρίτη Διονύσιο Μαχαιριώτη.

Εργάστηκε ως καθηγητής της Σχολής Βυζαντινής Μουσικής της Ιεράς Μονής Κύκκου και δι-

ετέλεσε ως διευθύνων λαμπαδάριος του αριστερού χορού της Χορωδίας της Μονής. Τέλος διετέλεσε επί σειρά ετών καθηγητής της Βυζαντινής Μουσικής της Ιερατικής Σχολής «Απόστολος Βαρνάβας».

Έτυχε πολλών διακρίσεων και τιμών από διάφορους φορείς και οργανώσεις για τη δράση και την προσφορά του στη μουσική, την κοινωνία και τον τόπο.

Το τελευταίο χρονικό διάστημα ξεκίνησε την προσπάθειά του να συγγράψει και να μελοποιήσει τις καθ' ημέραν ακολουθίες όλων των Αγίων, ένα έργο μεγαλόπνοο και πολύμοχθο, το οποίο όμως δεν ευτύχησε να ολοκληρώσει λόγω της ασθένειάς του. Η προσπάθειά του όμως αυτή καταδεικνύει περίτρανα τον «έρωτά» του με τη βυζαντινή εκκλησιαστική μουσική και την προσήλωσή του στην παράδοση της καθ' ημάς Ανατολής.

Μετά από ολιγόμηνη μάχη με την επάρατη νόσο, άφησε την τελευταία του πνοή στο Γενικό Νοσοκομείο Λευκωσίας στις 24 Αυγούστου 2009.

«Αιωνία του η μνήμη».

Μαζί με τον αείμνηστο Αρχιεπίσκοπο Αθηνών κυρό Χριστόδουλο από την επίσκεψή του στην Κύπρο

ΕΠΙΚΗΔΕΙΟΣ ΛΟΓΟΣ ΤΟΥ ΠΑΝΙΕΡΩΤΑΤΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΚΥΚΚΟΥ ΚΑΙ ΤΗΛΛΥΡΙΑΣ κ.κ. ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ ΣΤΟΝ ΑΕΙΜΝΗΣΤΟ ΧΟΡΑΡΧΗ ΤΟΥ ΑΡΙΣΤΕΡΟΥ ΧΟΡΟΥ ΙΕΡΟΨΑΛΤΩΝ ΙΕΡΑΣ ΜΟΝΗΣ ΚΥΚΚΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟ ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ ΣΤΙΣ 25 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 2009

Σύναξη του Χριστού πενθηφόρε.

Τό ύψηλό κι όλόθρο κυπαρίσσι άστροπελέκυ τό κτύπησε φοβερό καί τό ριξε κατά γης κι ό χάροντας τό πῆρε.

Ό άριστοκράτης στήν όψη, τί σκέψη, τήν ψυχή, καί στό παρά-στημα, ήδύμολπος του Κύκκου ιεροψάλτης Γεώργιος Παπανδρέου, έπεσε κτυπημένος άπρόσμενα άπό τήν επάρατη νόσο. Του έστησε καρτέρι ό ύπουλος ό χάροντας καί πέρασε ήδη τό σύνορο τής ζωής καί βρίσκεται στου θανάτου τή σιωπηλή χώρα. Ύστερα άπό σύντομη μάχη με τήν επάρατη νόσο, έχει ήδη άράξει στόν όρμο τών ουρανίων γλυκασμών καί έμεις με βαρυθυμία καί άδελφική στοργή κηδεύουμε τό σκίνωμά του. Τόν συνοδεύουμε στόν τάφο, στήν τελευταία καί όριστική επίγεια κατοικία του, όπου θά ξαποστάσει άπό τήν κακότητα τής ζωής.

Ό αείμνηστος Γεώργιος Παπανδρέου, ό γλυκός καί ζεστός άνθρωπος με τήν κομψή άρχοντική εμφάνιση καί τό κυπαρισσένιο παράστημα, έφυγε άπό τήν πρόσκαιρη ατή ζωή

διακριτικά, με άξιοπρέπεια καί υπερφάνεια, μέσα σε εύγλωττη σιγή καί σε μόνωση τής επιλογής του.

Φυσιογνωμία με όξύτατη εύφυα καί κρίση, κράτησε ως τήν τελευταία του πνοή άειθαλές καί γόνιμο τό πνευμά του, άκοίμητα τά πνευματικά του ενδιαφέροντα, πλούσια τή σοφία του καί άπεριτμητη τήν άξιοπρέπεια του. Όταν τόν επισκεπτόμουν στό κρεβάτι του πόνου του άκόμη καί λίγο πριν αναπαυθεί στους κόλπους του Ύψιστου, με κατέπλησσε, με συνύρπαζε καί με γοήτευε ή διαύγεια του πνεύματός του, ή άξιοπρέπεια, ή λεβεντιά καί ή ευγένειά του.

Ό αείμνηστος Γεώργιος Παπανδρέου με τόν όποιον είχα τό ακριβό προνόμιο νά με συνδέει χριστιανική άδελφική φιλία, συνεδύαζε τό κάλλος τής μορφής με τής ψυχής τήν ωραιότητα καί σεμνότητα καί ένέπνεε βαθειά εκτίμηση, πού ήταν άπαύγασμα τής καλοπιστίας του, τής φωσφορίζουσας καθαρότητας τής συνειδήσεώς του, καί του έσωτερικού ψυχικού καί πνευματικού δυναμισμού του.

Χαρακτήρας πρόσχαρος, ευγενικός, πάντοτε διακριτικός, με ένα χαμόγελο εύφυιας αυθόρμητο στά χείλη, δυναμικός στή θέληση και πληθωρικός στή δράση, με σταθερά βήματα και δυναμικούς δραματισμούς, με όξυδέρκεια και εκπλήσσοσα δραστηριότητα, χάραξε ανεξίτηλα τό ίχνος τῆς παρουσίας του μέσα στό χώρο τῆς καρδιάς μας.

Ένα ἀπό τά κύρια χαρακτηριστικά του ἐκλιπόντος εἶναι ὅτι ἦταν ἄνθρωπος τῆς νοικοκυροσύνης. Προκαλοῦσε τό θαυμασμό γιά τήν ἐμμονή στήν τάξη καί τήν ἀκρίβεια, ιδιαίτερα δέ σέ θέματα πίστεως, τυπικοῦ καί ἐκκλησιαστικῆς τάξεως δέν ἀνεχόταν κανένα συμβιβασμό. Ἔμεινε ὡς τό τέλος τῆς ζωῆς του ἀσυμβίβαστος καί αὐστηρός μπροστά σέ κάθε παρέκκλιση ἀπό τά παραδεδομένα.

Ἐθαύμασα τήν ἐντιμότητά του, τήν καθαρότητα τῆς σκέψεώς του, τήν καλωσύνη του, τήν ἐσωτερική εὐγένειά του, τό ἀκίβδηλο,

Μία ἀπό τίς πολλές τιμητικές διακρίσεις που ἔλαβε ο αείμνηστος Γεώργιος Παπανδρέου

τό ἀπέριττο, τό δωρικό του χαρακτήρα του, τό ὑψηλό ἦθος του, τήν αὐθεντικότητα τῆς προσωπικότητάς του, τή γνησιότητά του ὡς ἄνθρωπου. Χαιρόμουν τήν εὐθύτητά του καί τήν εὐφυῆ εὐλικρίνειά του, ὅταν ἀντρίκια ὑπερασπιζόταν τίς ιδέες του. Κι αν φαινόταν, κάποτε, ἄκαπτος στίς ιδέες, ἐν τούτοις κάτω ἀπό τήν ἐξωτερική ἀκαμψία ἔκρυβε μία μεγάλη καρδιά.

Ὁ αείμνηστος ἀδελφός Γεώργιος Παπανδρέου εἶχε τή γνησιότητα καί τή γενναιότητα ἑνός συνειδητοῦ ἀνθρώπου πού πορευτήκε πάντοτε κατά τίς ἐσωτερικές του ἐπιταγές,

πού δέν πρόδωσε ποτέ τίς ιδέες του καί πού γνώριζε ὅτι ἀγνοοῦν οἱ περισσότεροί σήμερα: Νά τιμᾶ καί νά ἐξαγιαζέται τή φιλία. Εἶχε ἀκόμη αὐξημένο τό αἶσθημα τῆς εὐγνωμοσύνης πράγμα καί αὐτό, ὄχι τόσο εὐκολο στίς μέρες μας.

Ἐκεῖ ὁμως πού εἶχε δώσει ὅλην τήν καρδίαν καί ὅλο τό ζῆλό του, ἦταν ἡ ἱεροψαλτική τέχνη. Τῆς πατρώας Ἐκκλησιαστικῆς Βυζαντινῆς Μουσικῆς ὁ ἐκλιπών Γεώργιος Παπανδρέου ἄκρος ἐγένετο ἐραστής. Ἡ Βυζαντινή Μουσική ἦταν ὁ ἀέρας πού ἀνέπνεε, ὁ ἄρτος πού ἐτρέφετο, ὁ οἶνος πού τόν εὐφραине. Ὡς ἡδύμολπος ἱεροψάλτης μέ τή μελωδική του φωνή φορμαρισμένη ἀπό τή μουσική του κτάρτιση, ἔδιδε πνευματικές ἀνατάσεις, ἔθελγε τό ἐκκλησίασμα μεταρσιώνοντάς το πρὸς τά οὐράνια σκηνώματα. Ἀπό τή θέση του Ἀμπαδάριου διήθυνε γιά χρόνια τόν ἀριστερό χορό ἱεροψαλτῶν τῆς Ἱερᾶς Βασιλικῆς καί Σταυροπηγιακῆς Μονῆς Κύκκου, καί μέ τό ἀπαλό, ἀγνό καί οὐράνιο πατριαρχικό, παραδοσιακό ὕφος καταπράυνε ὄχι μόνο τίς ἀκοές, ἀλλά καί τίς ψυχές τῶν πιστῶν. Μέσα ἀπό τή σύγχρονη τεχνολογία, μέσα ἀπό τήν εἰκόνα καί τόν ἦχο τῆς παντοδύναμης τηλεόρασης πότιζε κάθε Κυριακή τοὺς ὅπου γῆς ὀρθοδόξους χριστιανούς μέ τό ζωντανό νερό τῆς ἀστείρευτης πηγῆς τῆς ὑμολογίας τῆς Ἐκκλησίας μας. Καί ἀκόμη ὁ βαθύτατος αὐτός γνώστης τῆς πατρώας Βυζαντινῆς Μουσικῆς δίδασκε γιά χρόνια στήν Ἱερατική Σχολή «Ἀπόστολος Βαρνάβας», ὅπως ἀπαιτεῖ ἡ παράδοση καί τό ὕφος πού ἀσπάζεται ἡ Ἐκκλησία μας, πρὸς μόρφωση τῶν ἱεροσπουδαστῶν καί μύησά τους στόν προγονικό αὐτό θησαυρό.

Ἀπό σήμερα δυστυχῶς δέν θά τόν βλέπουν οὔτε οἱ μαθητές του στήν ἔδρα, οὔτε οἱ πιστοί στό στασίδι μεγαλόπρεπο καί εὐθυτενὴ νά ὑμνεῖ τόν Κύριο, γιατί ἀποσύρθηκε ἀπό τόν κόσμο αὐτό ἀναβαίνοντας σέ ἄλλο κόσμο, ὅπου λαλεῖ τό ἀηδόνι τῆς ἀθανασίας.

Μακάρι ὁ Κύριος τῶν πάντων νά τόν βάλει σ' ἕνα στασίδι ἐκεῖ ψηλά νά συνεχίσει νά ψάλλει τοὺς αἴνους καί τίς ὠδές του στό Θεό.

Ἀλλά ὁ βίος του ἀπελθόντος ἀδελφοῦ Γεωργίου Παπανδρέου ἦταν ἕνας βίος πού συγκυβερνοῦσε τά καθήκοντα πρὸς τό Θεό καί πρὸς τοὺς ἀνθρώπους, πρὸς τήν Ἐκκλησία

Στιγμιότυπο από Θεία Λειτουργία στην Ιερά Μονή Κύκκου

άλλά και προς την πατρίδα. Σέ κάθε έκφραση τῆς ζωῆς του μαρτυροῦσε τή χριστιανική αλλά και ἑλληνική καταγωγή του.

Τό δένδρο τῆς πίστεως στό Θεό και τῆς ἀγάπης προς τήν Ἐκκλησία βαθύτατα ριζωμένο στήν ψυχή του, ἦταν πάντοτε ἀνθισμένο μέ τή χρηστότητα τοῦ ἤθους του, τήν εὐγένεια τοῦ χαρακτῆρά του, τήν λεπτότητα τῶν αἰσθημάτων του, τήν ἀγάπη και τήν τιμιότητά του. Ἀλλά και τό δένδρο τῆς φιλοπατρίας βαθύτατα ριζωμένο στήν ψυχή του ἦταν πάντοτε ἀνθισμένο μέ τήν ἀγάπη και τούς ἀγῶνες του γιά τήν ἐλευθερία. Τονίζουμε τήν οὐσιαστική συμμετοχή του στόν ἀπελευθερωτικό ἀγῶνα τοῦ 1955-59, και τήν ἀνέντρομη στάση και συμμετοχή του στή Δημοκρατική Ἀντίσταση, ὅταν ἄλλοι ἔπτησαν περιδεεῖς και ψυχορραγοῦσαν ἀπέναντι στό φασιστικό πραξικόπημα τῆς ἀθηναϊκῆς χούντας.

Και μέ τό παράδειγμά του αὐτό, τῆς ἀγάπης δηλαδή προς τήν Ἐκκλησία και τήν πατρίδα λίπανε πλουσιώτατα και τίς ψυχές τῶν παιδιῶν του, ἔδωσε σ'αὐτά εὐσεβῆ ἀνατροφή και βάσεις ἠθικές γιά τήν κοινωνία, τήν Ἐκκλησία και τήν πατρίδα.

Αὐτός ἦταν ὁ ἀπερχόμενος ἀδελφός Γεώργιος Παπανδρέου, χωρίς καμιά λυρική υπερβολή και χωρίς ὑπέρβαση μέτρου πού

ἐμφολεῦει στούς ἐπικηδεῖους.

Σήμερα τόν ξεπροβοδίζουμε προς τόν κόσμο ἐκεῖνο πού ὁ καθένas μας πηγαίνει μοναχός του. Τόν ἀποχαιρετοῦμε μέ τήν μνήμη μας βαρυφορτωμένη ἀπό τήν ἀυθεντική εὐγένειά του, και τή γενναιοκαρδία του. Σήμερα ψάλλοντες ὕμνους ἐξόδιους και ἐπιτάφίους τόν προπέμπουμε στήν αἰωνιότητα, μέ τή μνήμη μας πλούσια ἀπό αὐτόν και τήν καρδιά πικραμένη πού τόν χάνουμε ἀπό κοντά μας. Μέ τήν καρδιά πικραμένη, ἀλλά προς Θεοῦ ὄχι ἀπελπισμένη, γιατί ἐμεῖς οἱ χριστιανοί δέν εἴμαστε «ὡσπερ οἱ λοιποῖ οἱ μὴ ἔχοντες ἐλπίδα». Ὁ ὅποισδήποτε θάνατος εἶναι βέβαια σκληρός και ἀποτρόπαιος και προκαλεῖ ὀδύνη και δάκρυα, ἀφοῦ και ὁ Κύριος ἐδάκρυσε γιά τό θάνατο τοῦ φίλου του Λαζάρου. Ὁ Χριστός ὄμως μέ τό δικό του σταυρικό θάνατο και τήν Ἀνάστασή Του νίκησε και κατάργησε τό θάνατο, συνέτριψε τό κράτος Του και ἄνοιξε διάπλατα τήν πύλη πού ὀδηγεῖ στήν αἰώνια ζωή: «θανάτῳ θάνατον πατήσας» ψάλλει μέ ρίγη πανηγυρικῆς χαρᾶς ἡ Ἐκκλησία μας. Γιά τόν πιστό χριστιανό ὁ θάνατος δέν σημαίνει ὀριστική καταστροφή και ἀφανισμό, ἐκμηδένιση και μεταχώρηση στήν ἀνυπαρξία. Τό τραγικό τέλος δέν εἶναι ὀριστικό και ἀμετάκλητο. Εἶναι μιά παρένθεση, μιά ἀνάπαυλα στή ζωή τοῦ ἀνθρώπου, τοῦ

Ο αείμνηστος Γεώργιος Παπανδρέου, τρίτος από τα δεξιά της πρώτης σειράς, σε μια αναμνηστική φωτογραφία, με τους καθηγητές και ιεροσπουδαστές της Ιερατικής Σχολής «Απόστολος Βαρνάβας»

λογικού αυτού δημιουργήματος του Θεού. Όπως ο μεταξοσκώληκας, τονίζουν οι Πατέρες της Εκκλησίας μας, για να γίνει πεταλούδα και να πετάξει ψηλά, πρέπει πρώτα να περάσει μέσα από το δικό του τάφο, μέσα από το βομβικίο του, τό κουκούλι του, έτσι και για τον άνθρωπο ο τάφος, ο θάνατος είναι σημείο όριακό, ως αφετηρία μιας άλλης ζωής καινούργιας, αΰλης και πνευματικής στην άπεραντοςύνη της αιωνιότητας. Κατά την όρθόδοξη χριστιανική έσχατολογία, αδελφοί μου, ή ψυχή ως άθάνατη πνοή του Θεού εξακολουθεί να ζει και μετά τό φυσικό θάνατο, μετά τό χωρισμό της από τό σώμα. Όπως μας βεβαίωσε μάλιστα ο ίδιος ο Κύριος στην πολύ διδακτική παραβολή του πλούσιου και του Λαζάρου οι ψυχές στο ένδιάμεσο διάστημα πού μεσολαβεί μεταξύ του θανάτου και της Δευτέρας Παρουσίας του Χριστού διασώζουν πλήρως την αυτοσυνειδησία τους. Έχουν πλήρη συναίσθηση της καταστάσεώς τους. Θυμούνται περιστατικά, πρόσωπα και πράγματα της επίγειας ζωής. Διατηρούν ζωντανές και άκέραιες τίς πνευματικές λειτουργίες και δυνάμεις τους.

Άλλά και τό σώμα στον τάφο δέν είναι

καταδικασμένο στον αιώσιο άφανισμό. Η διάλυσή του είναι προσωρινή. Τά όστᾶ και οι σάρκες πού διαλύθηκαν ή έξαφανίστηκαν με όποιοδήποτε τρόπο, με τή δύναμη του Άγίου Πνεύματος θά ζωοποιηθούν και πάλιν με τήν επιφάνειαν της μεγάλης ήμέρας του Κυρίου, και θά ανασυνδεθούν για να γίνει εκ νέου τό σώμα, πού είχε διαλυθεί σε μιά νέα πνευματική και άφθαρτη γένεση.

Όπως -τονίζει ο Άπόστολος Παύλος- ο κόκκος του σίτου για να φυτρώσει και να γίνει στάχυς πρέπει πρώτα να ταφεί στη γη, έτσι και τό ανθρώπινο σώμα πρέπει πρώτα να ταφεί στο χῶμα και ύστερα να φυτρώσει, να αναστηθεί με νέες πνευματικές και άφθαρτες ιδιότητες.

Ό θάνατος, λοιπόν, είναι ύπνος πού θά διακοπεί όριστικά όταν ήχήσουν οι άγγελικές σάλπιγγες κατά τό δεύτερο έρχομό του Χριστού στη γη. Οι νεκροί στά μνήματα δέν άφανίζονται αλλά κοιμούνται. Γι' αυτό και τά χριστιανικά νεκροταφεία, κοιμητήρια καλούνται. Οι νεκροί πού κοιμούνται στους τάφους τους τή βαθειά νύκτα του θανάτου, θά ξυπνήσουν τό πρωί της Αναστάσεως στο

φῶς τῆς καινούργιας ἀδιάδοχης ἡμέρας τοῦ Θεοῦ.

Ἄς σπογγίσουμε λοιπόν τὰ δάκρυα ὅλοι κι ἄς μαλακώσουμε τούς λυγμούς μας, γιατί ἡ πλάκα τοῦ τάφου δέν εἶναι βράχος πάνω στόν ὁποῖον συντρίβονται ὅλα μας τά ὄνειρα, οἱ πόθοι καί οἱ παλμοί, τὰ σχέδια καί οἱ ἐπιδιώξεις, ἀλλά τέρμα καί ἀφετηρία μαζί. Τέρμα τῆς προσωρινότητας καί ἀφετηρία τῆς αἰωνιότητας.

Ὁ τάφος δέν εἶναι πλέον ὄρυγμα στό ὁποῖο καταλήγει ἡ ἀνθρώπινη προσωπικότητα, ἀλλά ἡ πύλη διά τῆς ὁποίας ὀδεύουμε στήν αἰώνια ζωή. Ἀπό τόν τρόπο τοῦ θανάτου λυτρωθήκαμε ἀπό Ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος κατανίκησε τό θάνατο καί μᾶς ἔδωκε τό δικαίωμα νά λέγουμε μαζί μέ τόν θεῖο Ἀπόστολο: «ἐμοί τό ζῆν Χριστός καί τό ἀποθανεῖν κέρδος».

Ἄς σιγήσουν, λοιπόν, οἱ θρήνοι κι ἄς κοπάσουν τὰ δάκρυα καί οἱ στεναγμοί μπροστά στή διαβεβαίωση τοῦ νικητή τοῦ θανάτου Χριστοῦ: «Οὐκ ἀπέθανε -ὁ προσφιλής μας- ἀλλά καθεύδει».

Μέ τόν Χριστό ὁ θάνατος μετατρέπεται σέ ὄχημα ζωῆς. Γι' αὐτό καί ὁ Ἱερός Χρυσόστομος στόν περίφημο κατηχητικό του λόγο καλεῖ κάθε ἄνθρωπο νά συμμετάσχει στήν πασχάλια Ἀναστάσιμη χαρά τῶν χριστιανῶν,

λέγοντας τά ἐξῆς περί θανάτου θεόπνευστα: «Μηδεῖς φοβείσθω θάνατον· ἠλευθέρωσε γάρ ἡμᾶς ὁ τοῦ Σωτῆρος θάνατος... Ἐσκύλευσεν τόν Ἄδην ὁ κατελθών εἰς τόν Ἄδην... Ποῦ σου θάνατε τό κέντρον; Ποῦ σου Ἄδη τό νίκος; Ἀνέστη Χριστός, καί σύ καταβέβησαι... Ἀνέστη Χριστός καί νεκρός οὐδεῖς ἐπί μνήματος. Χριστός γάρ ἐγερθεῖς ἐκ νεκρῶν, ἀπαρχή τῶν κεκοιμημένων ἐγένετο».

Ἀείμνηστε ἀδελφέ Γεώργιε Παπανδρέου! Μέ θλίψη καί πόνο, ἀλλά ἄνευ ὀλοφυρμῶν καί θανατερῶν ἀπελπισμῶν σέ προπέμπουμε, μέ εὐχόμενοι μακαρισμούς, στήν αἰωνιότητα, συγκρατώντας τὰ δάκρυά μας στίς πηγές τους ἀπό τήν προσδοκία τῆς κοινῆς Ἀναστάσεως.

Ἐσύ ἀείμνηστε φίλε καί ἀδελφέ δέν χρειάζεσαι ἄλλον ἐπικήδειο. Τόν ἐπικήδειο τόν ἔγραψες μόνος σου μέ τήν εὐγένεια τοῦ ἥθους σου καί τή χρηστότητα τοῦ χαρακτῆρά σου. «Ἄνδρός εἰκῶν ὁ βίος» καί ὁ δικός σου βίος ἦταν ἕνας βίος μέ ἀρετές καί μέγιστη ἀξιοπρέπεια. Ἡ ψυχή σου δέν χρειάζεται τόν ἔπαινό μας, δέν τόν ἔχει ἀνάγκη, γιατί πορεύεσαι πρὸς Ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος γνωρίζει νά ἐπαινῆ τόν ἀγαθό καί πιστό δοῦλο: «Μακάριοι οἱ νεκροί οἱ ἐν Κυρίῳ θνήσκοντες». Αἰωνία σου ἡ μνήμη ἀξιομακάριστε καί ἀείμνηστε ἀδελφέ. Ἄς εἶσαι ἀναπαυμένος στους κόλπους τοῦ Ὑψίστου. Ἀμήν. ■